

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 22.5.2014
COM(2014) 288 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Sisserände- ja varjupaigalaste küsimuste viies aastaaruanne (2013)

{SWD(2014) 165 final}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Sisserände- ja varjupaigalaste küsimuste viies aastaaruanne (2013)

1. SISSEJUHATUS

2013. aastal esitati oluliselt enam varjupaigataotlusi kui eelnevatel aastatel. 2012. aastaga võrreldes kasvas järsult ka ebaseaduslikult piiriületuselt tabatud isikute arv. See näitas vajadust ELi tasandi meetmete järele, et toetada liikmesriike nende rändesurvest tulenevate probleemidega tegelemisel, pidades sealjuures täielikult kinni sisserändajate põhiõigustest. 3. oktoobri traagilised sündmused Itaalia Lampedusa saarel, kus läks põhja laev 500 sisserändajaga pardal ja üle 360 inimese sai surma, kujutasid endast traagilist verstaposti arutelus Euroopa piirkonna rände ja varjupaiga teemal. Tegemist ei olnud ainukordse õnnetusega. Hinnanguliselt jõudis 2013. aastal Euroopasse mereteid pidi 40 000 inimest ja neist vähemalt 600 kaotasid arvatavalt elu katsel ELi kallastele jõuda¹.

Selleks et töötada välja laiaulatuslik strateegia Vahemeres edasiste surmade vältimiseks ning määrata kindlaks prioriteetsed meetmed, tagamaks ennetuse, kaitse ja solidaarsuse põhimõtetele tuginevate Euroopa poliitikameetmete ja -vahendite tõhusam lühiajaline kasutamine, loodi Vahemere rakkerühm. See rühm määras kogu Vahemere piirkonna jaoks kindlaks suure hulga meetmeid, mis on välja toodud komisjoni 4. detsembril 2013 vastu võetud teatises². Meetmed hõlmavad koostööd kolmandate riikidega, seaduslike rändekanalite edendamist, selge kohustuse võtmist seoses ümberasustamisega, edasisi samme võitluses inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamisega ning piirivalve tugevdamist. Teatises rõhutati vajadust pakkuda surve all olevaile liikmesriikidele rakenduslikku abi. Detsembris kokku tulnud Euroopa Ülemkogu avaldas teatise üle heameelt ja kutsus komisjoni üles selle rakendamise kohta aru andma.

Kuid Lampedusa tragöödia ei toimunud poliitilises vaakumis. Süüria konflikti hoogustumise tagajärjel kasvas Süüria pagulaste registreeritud arv 2014. aasta alguses enam kui 2,3 miljoni inimeseni³ ja see sundis ELi ja liikmesriike arendama sisserände-, varjupaiga- ja välispiiride poliitikat, mis põhineb rändajate kaitsel ja liikmesriikide solidaarsusel. Sellega seoses oli märkimisväärne saavutus täiendatud Euroopa ühise varjupaigasüsteemi vastuvõtmine, milles on sätestatud ühised kõrged standardid ja tugevam koostöö, et tagada varjupaigataotlejate võrdne kohtlemine avatud ja õiglasel süsteemis üle kogu ELi. 2013. aastal oli märkimisväärsed arenguid ka piiride haldamises, eelkõige seoses Schengeni ala juhtimise ja uute ettepanekutega nn arukate piiride valdkonnas.

Lisaks vajadusele olla valmis reageerima kriisiolukorrale seisab EL jätkuvalt vastamisi ülesandega tagada majanduslik taastumine ja kasv. Hästi juhitud ränne võib aidata kaasa

¹ Arvatakse, et ajavahemikul 1998–2013 on ELi rannikule jõudnud ebaseaduslikult 623 118 rändajat, mis teeb peaaegu 40 000 inimest aastas. Allikas: Migrants smuggled by sea to the EU: facts, laws and policy options (Mereteid pidi ebaseaduslikult ELi toimetatud rändajad: faktid, õigusaktid ja poliitilised valikud); migratsioonipoliitika keskus; <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC-RR-2013-009.pdf>.

² COM(2013) 869 final.

³ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.

majanduse elavdamisele, vajaminevatele oskustele juurdepääsu tagamisele ja tööturul valitsevate probleemide lahendamisele.

ELi tegevust tuleb vaadelda ka ELi ja partnerriikide ja -piirkondade suhete laiemas poliitilises kontekstis. Euroopa naabruspoliitika⁴ ning rände ja liikuvuse suhtes võetud üldine lähenemisviis⁵ pakuvad raamistiku laiaulatusliku dialoogi ja koostöö edendamiseks partnerriikidega rände ja liikuvuse valdkonnas, eesmärgiga tegeleda muu hulgas ebaseadusliku ja sundrände algpõhjustega, traagiliste õnnetuste ennetamise ning rändajate elu ja põhiõiguste kaitsmisega.

Rände ja liikuvuse suhtes võetud üldisel lähenemisviisil ning ELi arengupoliitikal (muutuste kava) põhinev ELi rände- ja arengupoliitika raamistik vaadati läbi teatises „Rändest tuleneva arengumõju maksimeerimine”⁶ ja sellele järgnenud ülemkogu järeldustes,⁷ kus rõhutati rände tõhusa juhtimise rolli rände ja arengu positiivse sünergia suurendamisel ning ELi suuremal pühendumisel arengumaade abistamisele rände juhtimise tugevdamisel.

2013. aastal astuti olulisi samme ka varjupaiga taotlemise, rände ja integratsiooni valdkonna meetmete prioriteetide seadmisel ja ELi rahastamise tagamisel, viies lõpule 2014.–2020. aastate mitmeaastase finantsraamistiku üle peetud läbirääkimised. Euroopa Parlament kiitis 13. märtsil 2014 heaks uue Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ja uue Sisejulgeolekufondi asutamise määruse⁸.

Käesolevas aruandes võetakse kokku komisjoni hinnang ELi tasandi poliitilisele arengule sisserände ja varjupaiga taotlemise valdkonnas 2013. aastal. Seda täiendab komisjoni talituste töödokument,⁹ milles esitatakse rohkem teavet ja statistilisi andmeid edusammude kohta nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Teave liikmesriikide kohta on kogutud Euroopa rändevõrgustiku kaudu¹⁰.

2. ELI RÄNDE 2013. AASTA PÕHINÄITAJAD¹¹

2013. aasta alguses oli ELi rahvastiku arv 503 miljonit inimest, millest 20,4 miljonit ehk 4 % kogurahvastikust olid kolmandate riikide kodanikud. 2012. aastal väljastati kolmandate riikide kodanikele 2,1 miljonit esmast elamisluba,¹² millest 32 % anti perekondlikel põhjustel, 23 % tasustatud tegevuse ja 22 % õpingutega seoses ning 23 % muudel põhjustel (sealhulgas rahvusvaheline kaitse). Kõige rohkem anti esmaseid elamislubasid järgmiste riikide kodanikele: Ameerika Ühendriigid (200 000 kodanikku, mis moodustab 9,5 % ELi kogurahvastikust), seejärel Ukraina, Hiina ja India, kelle kodanikud moodustavad 7,5 % ELi kogurahvastikust (vastavalt 163 000, 161 000 ja 157 000). Suur hulk elamislubasid (5 % ja

⁴ http://eeas.europa.eu/enp/index_en.htm.

⁵ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/global-approach-to-migration/index_en.htm.

⁶ COM(2013) 292.

⁷ Nõukogu dokument 12415/13.

⁸ Oodatav jõustumise aeg on 2014. aasta teine kvartal.

⁹ SWD (2014) 165.

¹⁰ EMN, <http://www.emn.europa.eu>.

¹¹ Käesolevas teatises esitatud statistika pärineb peamiselt Eurostatist. Üksikasjalikum, Euroopa rändevõrgustikust pärinev ja liikmesriigiti jaotatud statistika on lisatud talituste töödokumendi SWD(2014)165 statistilisse lisasse.

¹² Eurostati andmed 2012. aasta kohta. 2013. aasta andmed avaldatakse 2013. aasta juulis. SWD (2014) 165, statistiline lisa sisaldab Euroopa rändevõrgustiku esitatud osalisi andmeid 2013. aasta kohta.

2,5 % vahel ELi kogurahvastikust) väljastati Maroko (102 000), Venemaa (66 000), Filipiinide (62 000), Türgi (59 000) ja Brasiilia (51 000) kodanikele.

Varjupaigataotluste koguarv ulatus 2013. aastal 434 160ni, mis tähendab suurt kasvu (ligi 100 000 taotluse võrra) eelmiste aastatega võrreldes. Suurim hulk taotlejaid tuli Süüriast (50 470 inimest ehk 12 % kõigist varjupaiga taotlejatest). Palju taotlusi tuleb ka Venemaa, Afganistani, Serbia, Pakistani ja Kosovo kodanikelt. Kõigist taotlejatest said esimese astme menetluse käigus kaitse 112 730 inimest (pagulased: 49 510, täiendav kaitse: 45 540, humanitaarkaitse:¹³ 17 685), seega umbes 35 % esimese astme menetluse käigus vastu võetud otsustest olid positiivsed¹⁴.

Valdav enamik rohkem kui 2,3 miljonist inimesest, kes on Süüriast pärast 2011. aastal puhkenud konflikti põgenenud, on leidnud peavarju Liibanonis, Türgis, Jordaania, Iraagis ja Egiptuses¹⁵ ning umbes 82 730¹⁶ inimest taotleb varjupaika ELis¹⁷.

Rahvusvahelist kaitset taotlevate saatjata alaealiste arv on 2012. aastaga võrreldes samale tasemele jäänud, taotlusi esitati 12 425. Need peamiselt Afganistanist (3 310), Somaaliast (1 580), Süüriast (1 010) ja Eritreast (715) pärit lapsed võeti vastu Rootsis, Saksamaal, Ühendkuningriigis, Austrias ja Itaalias.

Ebaseadusliku rände statistika on tõenäoliselt ebatäielik või mõjutab seda nõrk usaldusväärsus, mis tuleneb ebaseadusliku rände iseloomust. Sellest hoolimata moodustab ebaseaduslik ränne jätkuvalt ELi-suunalise rände peamise koostisosa. Kasutada võib selliseid näitajaid nagu keeldumised, kinnipidamised ja tagasisaatmised, ehkki mitmete reservatsioonidega.

2013. aastal¹⁸ keelati 317 840 isikule ELi sisenemine, tegemist on väikese (0,6 %) kasvuga võrreldes 2012. aastaga. Valdava enamiku sellest (61 %) moodustas keeld siseneda Hispaaniasse. Kinnipidamiste arv langes, 2013. aastal peeti kinni 386 230 inimest¹⁹ (võrreldes 433 665 inimesega 2012. aastal). 2013. aastal saatsid liikmesriigid kolmandatesse riikidesse tagasi 166 470 ELi mittekuuluvate riikide kodanikke²⁰. Frontexi kvartaliaruannete²¹ abil teavitatakse õigeaegselt poliitikakujundajaid ELi välispiiridel valitsevast olukorrast: 2013. aastal (jaanuar–september) peeti ELi piiri ebaseaduslikul ületamisel kinni 77 140 isikut. Alates juulist on see arv märkimisväärselt kasvanud, mis mõjutab tugevalt Itaalia rannikut, eelkõige Süüria kriisi süvenemise tõttu.

¹³ Humanitaarkaitse tagatakse neile kolmandate riikide kodanikele või kodakondsuseta isikuile, kellel lubatakse jääda liikmesriikide territooriumile põhjustel, mis ei tulene vajadusest rahvusvahelise kaitse järele, vaid lähtuvad kaastundest või humanitaarsetest kaalutlustest.

¹⁴ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-24032014-AP/EN/3-24032014-AP-EN.PDF.

¹⁵ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.

¹⁶ 50 470 inimest 2013. aastal, 24 115 inimest 2012. aastal ja 8 145 inimest 2011. aastal.

¹⁷ Enamik esitas taotlused Saksamaal ja Rootsis (kummaski kolmandik koguarvust), neile järgnesid Bulgaaria, Ühendkuningriik, Holland, Austria, Taani ja Belgia koos ülejäänud liikmesriikidega, keda see oluliselt vähem puudutas.

¹⁸ Eurostat; 2013. aasta andmed ei ole kättesaadavad Kreeka kohta.

¹⁹ Eurostat; 2013. aasta andmed ei ole kättesaadavad Kreeka ja Hollandi kohta.

²⁰ Eurostat; 2013. aasta andmed ei ole kättesaadavad Kreeka kohta.

²¹ <http://www.frontex.europa.eu/publications>.

3. RAHVUSVAHELISE KAITSE EDENDAMISE PINGUTUSED

3.1. Oluline saavutus: Euroopa ühise varjupaigasüsteemi kokkulepe

2013. aasta oli tähtis Euroopa ühise varjupaigasüsteemi edasiarendamise jaoks. Lõpule viidi läbirääkimised Dublini²² ja Eurodaci²³ määruste ning vastuvõtutingimuste²⁴ ja varjupaigamenetluste²⁵ direktiivide uuesti sõnastamise üle ning need tekstid võeti vastu 26. juunil 2013²⁶. Rakendama hakati rahvusvahelise kaitse saajaks kvalifitseerumise nõuete uuesti sõnastatud direktiivi²⁷ ja laiendati pikaajaliste elanike direktiivi reguleerimisala rahvusvahelise kaitse saajatele²⁸. Euroopa ühine varjupaigasüsteem võimaldab kaitse otsijaile parema juurdepääsu varjupaigamenetlusele, õiglasemad, kiiremad ja kvaliteetsemad varjupaigaotsused ning väärikad ja inimväärsed tingimused nii varjupaigataotlejatele kui ka neile, kellele on ELis tagatud rahvusvaheline kaitse. Järgmiste aastate jooksul pannakse rõhk uute varjupaigalaaste õigusaktide ühtsele rakendamisele kogu ELis.

3.2. Praktiline koostöö ja ELi-sisene solidaarsus

3.2.1. Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet

Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet²⁹ (edaspidi „tugiamet“) aitas jätkuvalt kaasa praktilise koostöö algatuste arendamisele varjupaiga taotlemise valdkonnas. 2013. aastal koolitati 2 111 ametnikku moodulites, mis hõlmasid Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti õppekava³⁰. Tugiameti tegevus hõlmas liikmesriikide abistamist varjupaigamenetluste kvaliteedi parandamisel. Erilist tähelepanu osutati kaitsele juurdepääsule, isiklikele vestlustele, tõendite hindamisele ja perekondade otsimisele. Seoses päritoluriiki käsitleva teabega avaldas tugiamet Lääne-Balkani piirkonda käsitleva aruande³¹ ja korraldas mitmeid õpitubasid Süüria, Venemaa ja teiste peamiste varjupaigataotlejate päritoluriikide teemal. Arendati edasi võrgustikupõhist lähenemist, luues liikmesriikide ekspertidest koosneva võrgustiku, kellel on korrapärased kontaktid peamiste päritoluriikidega, et jagada teavet ja aidata kaasa otsuste ühtlustamisele ELi tasandil.

Tugiamet jätkas Kreeka abistamist ja käivitas spetsiaalse toetuskava Itaalia ja Bulgaaria jaoks seoses varjupaigataotlejate haldamise raskustega, millega need riigid vastamisi seisavad. Tugiamet arendas tegevust ka ümberpaigutamise ja -asustamise ning Euroopa ühise varjupaigasüsteemi välismõõdme valdkonnas. 2013. aasta juulis avaldatud teises aastaaruandes varjupaiga valdkonna olukorra kohta Euroopa Liidus 2012. aastal³² kirjeldati

²² Määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L180, 29.6.2013, lk 31).

²³ Määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L180, 29.6.2013, lk 1).

²⁴ Direktiiv 2013/33/EL (ELT L 180, 29.6.2013, lk 96).

²⁵ Direktiiv 2013/32/EL (ELT L 180, 29.6.2013, lk 60).

²⁶ Rohkem teavet: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/index_en.htm
Brošüür: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_en.pdf
Infograafika: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/multimedia/infographics>.

²⁷ Direktiiv 2011/95/EL (ELT L 337, 20.12.2011, lk 9).

²⁸ Direktiiv 2003/109/EÜ (ELT L 16, 23.1.2004, lk 44), mida muudeti direktiiviga 2011/51/EL (ELT L132, 19.5.2009, lk 1).

²⁹ <http://easo.europa.eu>.

³⁰ 1947 inimest läbisid riikliku koolituse ja 164 inimest osalesid koolitajate koolitamise üritustel Maltal. Umbes 200 ELi-välist ametnikku koolitati selliste projektide kaudu nagu ÜRO pagulaste ülemvoliniku projektid, Praha protsess jne.

³¹ <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/WB-report-final-version.pdf>.

³² Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet, 2013, <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Annual-Report-Final.pdf>.

Euroopa ühtse varjupaigasüsteemi rakendamise seisukorda ja analüüsi varjupaigataotlejate voogusid ELi suunal.

3.2.2. Erakorraline rahastamine ja varjupaigalaane toetus liikmesriikidele

Lampedusa tragöödia järel andis komisjon Itaalia ametivõimudele eritoetust, et aidata hallata rändevoogusid ja paremini jälgida Vahemere keskosa suunda, eesmärgiga parandada piirivalvet ja päästa elusid. Frontexi operatsioonidele eraldati täiendavaid eelarvelisi vahendeid 7,9 miljoni euro ulatuses ja Itaalia sai Euroopa Pagulasfondist,³³ Välispiirifondist ja Euroopa Tagasipöördumisfondist erakorralist toetust kogusummas 23 miljonit eurot.

Lisaks said veel kaheksa liikmesriiki³⁴ 2013. aastal abi Euroopa Pagulasfondi erakorralistest meetmetest kogusummas 36,34 miljonit eurot,³⁵ mis oli mõeldud kiireks reageerimiseks Süüria kriisi tagajärgedele.

Kreeka sai 2013. aastal Euroopa Pagulasfondist, Euroopa Tagasipöördumisfondist ja Välispiirifondist 82,7 miljonit eurot³⁶. 2013. aasta jaanuaris³⁷ esitletud Kreeka rände ja varjupaigapoliitika reformi läbivaadatud tegevuskava on praegu ELi tasandi viitealus erakorralise rändesurve ja süsteemsete puudustega tegelemisel³⁸. Kreeka on üles näidanud poliitilist tahet parandada oma varjupaigasüsteemi ja rändepoliitikat. Jõutud on poliitilisele kokkuleppele suurendada varjupaigataotlejatele ja haavatavatele elanikerühmadele mõeldud avatud majutuskeskuste suutlikkust. Uute piirkondlike varjupaigaametite loomisega on paranenud juurdepääs varjupaigamenetlusele. Fylakio Evrosis asuv esmase vastuvõtu keskus ning Põhja-Egeuse mere saartel (Lesbos, Chios ja Samos) asuvad sõeluuringute keskused on hakanud tegutsema. Suletud on kuus vana kinnipidamiskeskust, mis ei sobinud sisserändajate inimlikes tingimustes majutamiseks. Kuigi komisjon avaldab selliste suundumuste üle selget heameelt, on ta seisukohal, et tööd tuleb jätkata, eelkõige seoses inimõiguste austamise ning teenuste ja elutingimuste pideva pakkumisega kinnipidamisasutustes. Komisjon ja Kreeka rakkerühm jätkavad tööd Kreeka ametiasutustega, et hõlbustada tegevuskava tõhusat rakendamist. Vajalik on ka teiste liikmesriikide jätkuv toetus ja solidaarsus.

Komisjon arutas Küprosega vajadust parandada tema varjupaigasüsteemi ning eelkõige suurendada majutuskeskuste suutlikkust ja muuta paremaks vastuvõtutingimused. Sellest

³³ Kokku 12 miljonit eurot, millest 10 miljonit Lampedusa tragöödiaga tegelemiseks.

³⁴ Bulgaaria, Holland, Kreeka, Küpros, Malta, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ungari.

³⁵ Sealhulgas Itaaliale eraldatud 12 miljonit eurot.

³⁶ Ajavahemikul 2011–2013 eraldati Kreekale Euroopa Tagasipöördumisfondist 97,88 miljonit eurot, Välispiirifondist ligi 130 miljonit eurot ja Euroopa Pagulasfondist 23,97 miljonit eurot. Kuigi 2013. aastal eraldati Euroopa Pagulasfondist Kreekale ainult 3,2 miljonit eurot, sai Kreeka Euroopa Tagasipöördumisfondist ja Välispiirifondist 2013. aastal vastavalt 35,5 miljonit ja 44 miljonit.

³⁷ Kreeka rände ja varjupaigapoliitika haldamise läbivaadatud tegevuskava kommenteeritud kokkuvõte (detsember 2012)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/p4_exec_summary/p4_exec_summary_en.pdf

³⁸ See hõlmab järgmist: kontrollimenetluse loomine piiril kooskõlas ELi õigusaktidega; varjupaigamenetluse reform uue varjupaigateenistuse ja sõltumatu haldusliku apellatsiooniasutuse loomise kaudu; mahajäämusega tegelemine kohtuasjade käsitlemisel üleminekuperioodil; varjupaigataotlejate vastuvõtmise suutlikkuse suurendamine; tõhusa tagasipöördumissüsteemi loomine. Komisjon algatas Kreeka läbivaadatud tegevuskava rakendamise prioriteetide seadmise, asetades rõhu muu hulgas meetmetele, mille eesmärk on tegeleda peamiste probleemidega, mis moodustavad Euroopa Inimõiguste Kohtu süüdimõistva kohtuotsuse aluse liikmesriikide puhul, ning käimasolevate rikkumismenetluste puhul esilekerkivate probleemidega. Komisjon jätkas koos tugiameti ja teiste sidusrühmadega Kreeka toetamist varjupaigasüsteemi parandamisel, mis hõlmas ka sihtotstarbelist rahastamist ja tugiameti varjupaigatugirühmade kasutamist.

lähtuvalt investeeritakse Euroopa Pagulasfondist 2012. ja 2013. aastaks kokku eraldatud 2,7 miljonit eurot peamiselt vastuvõtutingimuste parandamisse. Küprosele eraldati 2013. aastal vahendeid ka Euroopa Pagulasfondi ülalnimetatud erakorralistest meetmetest.

Seoses Bulgaaria ja Türgi piiri ületavate rändajate ja rahvusvahelist kaitset taotlevate inimeste arvu järsu suurenemisega palusid Bulgaaria ametiasutused muu hulgas abi ELilt. 2013. aasta oktoobris viis komisjon tugiameti ja Frontexi toel läbi hindamise ja tuvastas kaks peamist murekohta: vastuvõtu- ja majutussuutlikkus ning suutlikkus tegeleda suurenenud arvu taotlustega. Nende puudustega tegelemiseks allkirjastasid tugiamet ja Bulgaaria ametiasutused tegevuskava, mida rakendatakse kuni 2014. aasta septembrini. Bulgaariat abistasid teistest liikmesriikidest pärit ekspertidest koosnevad rühmad ja talle eraldati Euroopa Pagulasfondi erakorralistest vahenditest 5,65 miljonit eurot majutussuutlikkuse laiendamiseks ja edendamiseks. Välispiirifondist eraldati Bulgaariale 2,4 miljonit eurot, et aidata piiripolitseil tuvastada ja registreerida uusi saabujaid, parandada majutussuutlikkust, katta rändajate sisetranspordi kulusid, toetada piirikontrolli ja jälgida tehnilist varustust.

3.2.3. Ümberpaigutamine ELi piires

Esimene 25. septembril 2013 toimunud iga-aastane ümberpaigutamise foorum³⁹ andis liikmesriikidele võimaluse arutada komisjoniga nii nende ümberpaigutamise vajadusi kui ka kavatsusi seoses tulevaste ümberpaigutamismeetmetega. Vahemere rakkerühma tööd kirjeldavas teatises rõhutati ümberpaigutamise kui vabatahtliku solidaarsuse olulise vahendi tähtsust.

3.3. Piirkondlikud kaitseprogrammid ja ümberasustamine

Asjaolu, et 2012. aastal lisati rände ja liikuvuse suhtes võetud üldise läbivaadatud lähenemisviisi konkreetse temaatilise prioriteedina rahvusvaheline kaitse ja varjupaigapoliitika välismõõde, on võimaldanud tegeleda kõnealuste probleemidega süsteemsemal ja strateegilisemal viisil poliitilise dialoogi ja operatiivkoostöö kaudu. Üks näide on riikliku varjupaigasüsteemi loomine, mis on üks peamistest 2013. aasta juunis allkirjastatud ELi ja Maroko Euroopa naabruspoliitika tegevuskava ja liikuvuspartnerluse raames Maroko võetud kohustustest.

Mõnede liikmesriikide (Bulgaaria, Kreeka, Küpros) varjupaigasüsteemide oluline lahendamist vajav probleem on jätkuvalt Süüria konfliktist tulenev ränne, teised liikmesriigid on silmitsi varjupaigataotluste kasvava arvuga.

Piirkondlikud kaitseprogrammid ja ümberasustamine on olulised vahendid solidaarsuse edendamisel ELi-väliste riikidega ning pagulaste ja teiste kaitset vajavate inimeste abistamisel. Pagulaste ümberasustamine on ELi liikmesriikide ja suurt hulka pagulasi vastu võtvate kolmandate riikide vaheline solidaarsusakt. Komisjoni eesmärk on tagada, et igal aastal asustavad üha rohkem liikmesriike ümber üha rohkem pagulasi, pidades samas kinni ümberasustamise vabatahtlikkuse põhimõttest. Jõudes kokkuleppele Euroopa Liidu ühise ümberasustamisprogrammi⁴⁰ osas, leppisid liikmesriigid esimest korda kokku ühised ELi

³⁹ Tunnistades, et liikmesriigid olid valdavalt vastu komisjoni vabatahtliku alalise ümberpaigutamise skeemi ettepanekule, mis on sätestatud teatises ELi-sisese tõhustatud solidaarsuse kohta varjupaigavaldkonnas, KOM(2011) 835, korraldas komisjon ümberpaigutamise foorumi, et arutada ümberpaigutamise vajadusi, suutlikkust ja poliitilisi probleeme.

⁴⁰ 29. märtsi 2012. aasta otsus 281/2012/EL, <http://www.resettlement.eu>.

ümberasustamisprioriteedid 2013. aastaks⁴¹. See annab tugeva poliitilise signaali ühtsuse ja solidaarsuse kohta ning näitab, kui tähtsaks peavad EL ja liikmesriigid ELi ümberasustamise pingutuste suunamist erilist tähelepanu vajavatele pikaleveninud keerulistele olukordadele.

2014. aastal lõpetab komisjon regionaalarengu ja kaitseprogrammi käivitamise Lähis-Idas. ÜRO pagulaste ülemvolinik esitas üleskutse leida 2013. aastal 12 000 kohta, et asustada ümber ja võtta humanitaarkorras vastu 12 000 inimest Süüriast; 2014. aasta lõpuks on vaja aga umbes 30 000 kohta. Komisjon toetas seda üleskutset ja mitmed liikmesriigid⁴² vastasid rohkem kui 13 100 koha pakkumisega.

2013. aastal vaadati läbi ka ELi rände ja arengu poliitikaraamistik⁴³ ning võeti samme selleks, et integreerida sundränne arengut ja rännet käsitlevasse tegevuskavasse ning tagada, et pagulased ja muud sundrändajad lisataks pikaajalisse arengu kavandamisse, et ennetada tulevasi ümberpaigutamisi ja tugevdada pingutusi kestlike lahenduste leidmiseks.

3.4. Saatjata alaealised

Haavatavatest rühmadest pärit saatjata alaealistele pöörati 2013. aastal jätkuvalt palju tähelepanu. Rõhk asetati võrdselt nii neile, kes varjupaika taotlevad, kui ka neile, kes seda ei tee. 2013. aasta septembris võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni saatjata laste olukorra kohta ELis ning kutsus komisjoni ja liikmesriike üles suurendama jõupingutusi nende haavatavate rühmade kaitsmiseks. Tugiamet jätkas tööd vanuse hindamise, perekondade otsimise ja päritoluriikidega⁴⁴.

3.5. Inimkaubanduse kaotamine ja võitlus inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu

2013. aasta aprillis avaldas komisjon esimese statistilise aruande inimkaubanduse kohta Euroopa Liidus⁴⁵. Aastatel 2008–2010 tuvastati 23 632 inimest, kes olid või eeldatavasti olid ELis inimkaubanduse ohvrid. 80 % ohvritest olid naised ja tütarlapsed, 20 % mehed ja poisslapsed. Enamikul juhtudel oli põhjuseks seksuaalne ärakasutamine (62 %), sellele järgnes sundtöö (25 %) ja muud põhjused, sealhulgas organite eemaldamine, kriminaalne tegevus või lastega kaubitsemine (14 %).

2013. aasta aprillis lõppes direktiivi 2011/36/EL⁴⁶ (milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset) ülevõtmise tähtaeg. 21 liikmesriiki on teatanud täielikust ülevõtmisest; riikide vastu, kes seda teinud ei ole, algatab komisjon rikkumismenetluse.

Vahemere rakkerühma teatises pühendatakse üks peatükk inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastasele võitlusele, tuues esile konkreetset meetmed, mida tuleb võtta, ja rõhutatakse vajadust ühendada tõhus võitlus inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu vajadusega vältida humanitaarabi kriminaaliseerimist.

⁴¹ Selle skeemi kohaselt lubavad osalevad liikmesriigid 2013. aastal asustada ümber 3962 pagulast. See kujutab endast kasvu võrreldes 2012. aastaga, mil lubati asustada ümber 3083 pagulast.

⁴² Austria, Belgia, Hispaania, Holland, Iirimaa, Luksemburg, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome ja Ungari.

⁴³ Teatis rändest tuleneva arengumõju maksimeerimise kohta, COM(2013) 292, 21. mai 2013.

⁴⁴ <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe.pdf>.

⁴⁵ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf.

⁴⁶ ELT L 101, 15.4.2011, lk 1. Taani direktiivi ei kohalda.

4. EDUSAMMUD RÄNDESURVEGA TEGELEMISEL

4.1. Jätkuvalt ühtne lähenemisviis ebaseadusliku rände vähendamisele

Kooskõlas dokumendi „ELi meetmed seoses rändesurvega – strateegiline reaktsioon”⁴⁷ kolmanda iga poole aasta tagant toimuva läbivaatamise⁴⁸ käigus kindlaks määratud strateegiliste prioriteetidega saavutati 2013. aastal mitmeid tulemusi. Allkirjastati uued tagasivõttulepingud (Armeenia, Cabo Verde, Türgiga) ja jätkus töö olemasolevate lepingute täieliku rakendamise tagamise nimel. Tagasivõttuleping Armeeniaga jõustus 1. jaanuaril 2014. Aserbaidžaaniga lõpetati tagasivõttualased läbirääkimised ja Valgevenega alustati läbirääkimisi 2014. aasta veebruaris. Astuti samme selleks, et ennetada ebaseaduslikku rännet Kreeka ja Türgi vahelisel piiril; sellele tegevusele aitas kaasa ka Frontexi aktiivne kaasamine, kes jätkas oma tööd ebaseadusliku rände vastu võitlemisel ja selle ennetamisel, asetades erilise rõhu Lääne-Balkanile ja Ida-Euroopale. Toimus mitmesugune tegevus, mille eesmärk oli koguda, analüüsida ja jagada andmeid pettuste kohta ning jagada luureandmeid ja ennetuse häid tavasid liikmesriikide vahel.

4.2. Tagasisaatmispoliitika

2014. aasta märtsis võeti vastu teatis ELi tagasisaatmispoliitika kohta,⁴⁹ milles anti aru ELi tagasisaatmispoliitika arengu kohta viimastel aastatel, analüüsiti selle mõju ja esitleti tulevikku suunatud ideid.

2013. aastal tehti märkimisväärsed edusamme tagasisaatmisdirektiivi⁵⁰ hindamisel ning selle õige ja ühtse kohaldamise edendamisel; selle direktiiviga edendatakse operatiivkoostööd ja pakutakse õigusraamistik tagasisaatmismeetmetele üle kogu ELi. Suur hulk liikmesriike on alustanud oma riigi õigusaktide muutmist, et parandada tuvastatud puudused, või selle juba lõpetanud.

Vabatahtlik lahkumine jääb tagasisaatmise eelistatuimaks valikuks, kuid mõningatel juhtudel võib vaja minna sunniviisilist tagasisaatmist. Liikmesriigid on hakanud üha rohkem kasutama Frontexi koordineeritavaid ja rahastatavaid ühiseid tagasisaatmisoperatsioone. Lisaks on Frontex pakkunud tagasisaatmisega tegelevate ametnike koolitamist, mille puhul keskendutakse tagasisaadetavate põhiõiguste ja vääriskuse kaitsesele sunniviisiliste tagasisaatmisoperatsioonide käigus.

Liikmesriike ergutatakse reageerima ambitsioonikate meetmetega komisjoni tagasisaatmisteatises esitatud ettepanekutele. Rõhk on asetatud järgmisele: „Tagasisaatmise käsiraamatu” vastuvõtmine, mis sisaldaks suuniseid, häid tavasid ja soovitusi tagasisaatmisega seotud tegevust läbiviivatele ametnikele; parandatud teabevahetus sunniviisilise tagasisaatmisega tegelevate riiklike järelevalveasutuste vahel, et tugevdada

⁴⁷ Dokumendis „ELi meetmed seoses rändesurvega – strateegiline reaktsioon” käsitletakse seitset esmatähtsat valdkonda: 1) kolmandate transiidi- ja päritoluriikidega tehtava rände juhtimise alase koostöö tugevdamine; 2) välispiiril tehtava piirihalduse tõhustamine; 3) Türgist pärit ebaseadusliku sisse- ja väljarände ennetamine; 4) seaduslike rändekanalite kuritarvitamise vastase võitluse tõhustamine; 5) vaba liikumise õiguse kaitsmine, hoides ära selle kuritarvitamist kolmandate riikide kodanike poolt; 6) rände juhtimise, sealhulgas tagasisaatmise tavade alase koostöö tõhustamine; 7) Vahemere lõunapiirkonna riikidest ja nende kaudu toimuva ebaseadusliku sisse- ja väljarände ennetamine

⁴⁸ Dokument 16344/13, strateegiline sisse- ja väljarände-, piiride ja varjupaigakomitee / segakomitee võttis selle vastu 21. novembril 2013.

⁴⁹ COM(2014) 199, 28.3.2014.

⁵⁰ Direktiiv 2008/115/EÜ (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98).

järelevalve ühtsemat läbiviimist; Euroopa rändevõrgustiku kasutamine koostööd lihtsustava platvormina, eelkõige seoses vabatahtliku lahkumisega.

4.3. Tööandjatele kohaldatavate karistuste direktiiv

2013. aastal tehti edusamme tööandjatele kohaldatavate karistuste direktiivi⁵¹ rakendamise hindamisel. Komisjoni esimeses aruandes direktiivi rakendamise kohta⁵² jõuti järeldusele, et kõik liikmesriigid, kelle jaoks see siduv on,⁵³ keelavad ebaseaduslike sisseträäjate värbamise ja karistavad nende tööandjaid rahaliste ja kriminaalkaristustega. Mõned liikmesriigid kohaldavad karmimaid karistusi, suurendades näiteks trahvisummasid või kriminaalkaristuste rangust, ning karistuste tase varieerub märkimisväärselt.

Mitte kõik liikmesriigid ei ole veel ebaseaduslike rändajate kaitse aspekte rahuldaval viisil rakendanud, parandamist vajavad eelkõige tööandja vastu esitatava kaebuse esitamise õigus, selle kaebuse esitamise tõhusad mehhanismid ning õiguste kohta süsteemse ja objektiivse teabe andmine.

Ebaseadusliku tööhõive keelamise tugevdamisel ja ebaseaduslike rändajate teavitamisel nende õigustest kuulub kõige olulisem roll inspeksioonidele. Siiani esitatud inspeksioonide aruanded on tihti olnud ebatäielikud ja neid ei saa kergesti võrrelda, mis muudab keeruliseks inspeksioonide ja nende tulemuste sisutiheda ELi-ülese sünteesi koostamise. Kogutud teave osutab siiski, et liikmesriikide vahelistes jõustamispingutustes esineb suuri lünkasid.

Liikmesriikidel lasub kohustus anda inspeksioonide kohta aru igal aastal enne 1. juulit ja komisjon jätkab võetud meetmete jälgimist, et tagada tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavat laadi karistuste kohaldamine üle kogu ELi ning ebaseaduslike rändajate õiguste jõustamise lihtsustamise mehhanismide olemasolu. Direktiivi tõhus jõustamine sisaldab stiimuleid tööandjate jaoks, et nad värbaksid kolmandate riikide kodanikke seaduslike kanalite kaudu, millest saavad kasu nii rändajad, tööandjad kui ka liikmesriigid.

5. UUED SUUNDUMUSED PIIRIHALDUSES

5.1. ELi välispiirid

5.1.1. Frontexi tegevuse uuendamine

Kuna rändesurve jäi 2013. aastal ELi välispiiridel tugevaks, siis jätkas Frontex liikmesriikide operatiivse reageerimise toetamist ja koordineerimist, eelkõige ühisoperatsioonide kaudu kõige probleemsematel maapiiridel ja ka piki rände peamisi mereteid, pannes alati erilist rõhku piirihalduse heade tavade edendamisele ja põhiõigustest kinnipidamisele. Kuigi Frontexi koordineeritud merel toimuvate ühisoperatsioonide esmane eesmärk on ennetada ebaseaduslikku sisenemist välispiiride kaudu, püütakse nendega varakult avastada ka merehädas rändajaid ja aidata nende elusid päästa. 2013. aasta aprillis esitas komisjon määruse ettepaneku,⁵⁴ millega luuakse Frontexi koordineeritud mereoperatsioonide eeskirjad. Nõukogu ja Euroopa Parlamendi läbirääkimised on lõppenud ja määrus jõustub varsti.

⁵¹ Direktiiv 2009/52/EÜ (ELT 168, 30.6.2009, lk 24).

⁵² COM(2014) 286, 22.5.2014.

⁵³ Iirimaa, Taani ja Ühendkuningriik seda ei kohalda. Horvaatia ei ole direktiivi veel hinnanud.

⁵⁴ COM(2013) 197, 12.4.2013. See on mõeldud asendama nõukogu otsust 2010/252/EL, mille Euroopa Kohus 2012. septembris kehtetuks tunnistas.

5.1.2. Euroopa piiride valvamise süsteem (EUROSUR)

Määrus, millega luuakse Euroopa piiride valvamise süsteem,⁵⁵ jõustus 2. detsembril 2013,⁵⁶ muutes selle süsteemi toimivaks 19 Schengeni liikmesriigi jaoks lõuna- ja idapoolsetel välispiiridel. Ülejäänud 11 Schengeni riiki ühinevad süsteemiga 1. detsembril 2014⁵⁷.

Euroopa piiride valvamise süsteem on mitmeotstarbeline süsteem sellise piiriülese kuritegevuse nagu uimastikaubanduse tuvastamiseks ja ennetamiseks ning samuti Schengeni ruumi välispiiridel rändajate elude päästmisele kaasaaitamiseks. See süsteem pakub võimalust peaaegu reaalajas teavet vahetada ja ametite vaheliseks koostööks piirivalve valdkonnas. Kõik piirivalve eest vastutavad riiklikud ametiasutused peavad oma tegevust üksteise, teiste liikmesriikide ja Frontexiga koordineerima riikliku koordineerimiskeskuse kaudu. Euroopa piiride valvamise süsteemi määrmuses nõutakse, et liikmesriigid ja Frontex peaksid täielikult kinni põhiõigustest, eelkõige mittetagasisaatmise põhimõttest ja isikuandmete kaitsest.

Kõnealune uus vahend kujutab endast ka ELi reageerimise nurgakivi seoses Lampedusa tragöödiaga, võimaldades jälgida merepiire ja paremini tuvastada rändajate merehädas paate. Seda tuleks üha rohkem rakendada, kasutades parimal viisil ära olemasolevaid, näiteks Euroopa Meresõiduohutuse Ameti väljatöötatud süsteeme⁵⁸.

5.2. Schengeni juhtimine

5.2.1. Poolaastaaruanded Schengeni ruumi kohta

Neljas poolaastaaruanne võeti vastu 28. novembril 2013⁵⁹. Selles esitati teavet üldise pildi kohta (välispiirid, teisesed rändevood, Schengeni hindamise mehhanism, Euroopa piiride valvamise süsteem ja Frontexi mereoperatsioonide eeskirjad), Schengeni *acquis'* kohaldamise kohta (muu hulgas kontrolli taaskehtestamise juhtumid sisepiiridel ja käimasolevad rikkumismenetlused) ning seonduvate teemade kohta nagu Schengeni infosüsteemi ja viisainfosüsteemi kasutamine, viisapoliitika ja tagasivõtulepingud.

5.2.2. Uus Schengeni hindamise mehhanism/Schengeni juhtimine

Pärast pikki ja keerulisi läbirääkimisi võeti 7. oktoobril 2013⁶⁰ vastu määrus, millega kehtestatakse hindamis- ja järelevalvemehhanism Schengeni *acquis'* kohaldamise kontrollimiseks⁶¹. Uus mehhanism võimaldab olukorda jälgida, pakkuda tuge ja leevendada kitsaskohti, et säilitada vastastikune usaldus Schengeni ruumis. Määrmuses 1051/2013⁶² sätestatakse ühised eeskirjad ajutise piirikontrolli taaskehtestamiseks sisepiiridel eriolukorras, kus Schengeni hindamismehhanismid on tuvastanud püsivaid tõsiseid probleeme välispiiridel.

⁵⁵ Määrus (EL) nr 1052/2013, ELT 295, 6.11.2013, lk 11.

⁵⁶ Ametliku vastuvõtmise järel 2013. aasta oktoobris.

⁵⁷ EUROSURi infograafik:

⁵⁸ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/infographics/eurosur/eurosur_en.pdf.

⁵⁹ <http://www.emsa.europa.eu/>.

⁶⁰ COM(2013) 832 lõplik, 28.11.2013.

⁶¹ Kohaldatakse 27. novembril 2014. Komisjon on ette valmistamas uue hindamismehhanismi sujuvat rakendamist.

⁶² Määrus (EL) nr 1053/2013, 7. oktoober 2013, millega kehtestatakse hindamis- ja järelevalvemehhanism Schengeni *acquis'* kohaldamise kontrollimiseks ja tunnistatakse kehtetuks täitevkomitee 16. septembri 1998. aasta otsus, millega luuakse Schengeni hindamis- ja rakendamiskomitee, (ELT L 295, 6.11.2013, lk 27).

⁶³ Määrus (EL) nr 1051/2013, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 562/2006, (ELT L 295, 6.11.2013, lk 1).

5.2.3. Schengeni piirieskirjade tehniline muutmine

19. juulil 2013 jõustus kauaaodatud määrus (EÜ) nr 610/2013,⁶³ millega muudetakse eelkõige Schengeni piirieskirju. Sellega muudetakse selgemaks ja kitsendatakse Schengeni piirieskirjade eri tõlgenduste ulatust ning käsitletakse eskirjade jõustumisest saadik esile kerkinud probleeme. Määrusega kehtestatakse ka Schengeni ruumis viibivate kolmandate riikide kodanike lühiajalise viibimise arvutamise meetodi selge ja ühtne määratlus ning välispiiridel ühiste piiripunktide asutamise kahepoolsete kokkulepete uus õigusraamistik.

5.2.4. Arukate piiride loomine

Üks viis muuta EL kütkestavaks sihtkohaks on ELi piiriületuse lihtsustamine kolmandate riikide kodanike jaoks. 2013. aasta veebruaris esitles komisjon „arukate piiride paketti”, mis koosnes ettepanekutest luua riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem⁶⁴ ja registreeritud reisijate programm,⁶⁵ ning sellest tulenevatest muudatustest Schengeni piirieskirjades, et kiirendada, lihtsustada ja tugevdada ELi reisivate välismaalaste piirikontrollimenetlusi. Nõukogu lõpetas ettepanekute esimese arutelu 2014. aasta alguses. Ka Euroopa Parlament esitas oma esialgsed seisukohad. Komisjon tegi ettepaneku teostada uuring (käivitati 2014. aasta märtsis), mille raames analüüsitakse ettepanekute teatud tehnilisi aluselemente. 2015. aastal testitakse katseprojektiga – mis kavatakse anda vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimise Euroopa ametile – nii tehnilise struktuuri üksikasjalikku kujundust kui ka aluseks olevaid tööprotsesse.

5.3. Viisapoliitika

2013. aastal jõudsid kaasseadusandjad kokkuleppele läbivaadatud vastastikkuse mehhanismi ja viisavabaduse peatamise uue mehhanismi osas, mida on kirjeldatud komisjoni ettepanekus,⁶⁶ millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 539/2001,⁶⁷ mis võimaldab selle jõustumise 2014. aasta jaanuarist.

2014. aasta alguses saavutasid kaasseadusandjad kokkuleppe ka komisjoni ettepaneku osas, millega muudetakse nõukogu määruses (EÜ) nr 539/2001 sätestatud riikide loetelusi seoses nende suhtes kohaldatavate viisanõuetega. See muudatus, millega lisatakse viisanõudest vabastatud riikide loetellu 16 väikest Kariibi mere ja Vaikse ookeani saareriiki ning Araabia Ühendemiraadid, Peruu ja Kolumbia, jõustub tõenäoliselt 2014. aasta juunis. Kaasseadusandjad kiitsid 2014. aasta aprillis heaks komisjoni ettepaneku, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 539/2001 eesmärgiga lisada viisavabade riikide loetellu⁶⁸ Moldova ning mis jõustub sama kuu lõpus.

Läbivaadatud viisalihtsustuslepingud Ukraina ja Moldovaga jõustusid 2013. aasta juulis. Sõlmiti viisalihtsustuslepingud Armeenia ja Cabo Verdega, esimene neist jõustus 1. jaanuaril 2014. Aserbaidžaaniga sõlmiti viisalihtsustusleping novembris ja seoses Marokoga võttis nõukogu detsembris vastu läbirääkimisdirektiivid.

⁶³ ELT L 182, 29.6.2013, lk 1.

⁶⁴ COM(2013) 95, 28.2.2013.

⁶⁵ COM(2013) 97, 28.2.2013.

⁶⁶ KOM(2011) 290, 24.5.2011.

⁶⁷ Määrus (EÜ) nr 539/2001, 15. märts 2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud, EÜT L 81, 21.3.2001, lk 1.

⁶⁸ COM(2013) 853, 27.11.2013.

1. aprillil 2014 võttis komisjon vastu viisaeeskirja rakendamist käsitleva aruande ja läbivaatamise ettepaneku, tagamaks, et ELi viisapoliitika aitab kaasa majanduskasvu ja kultuurivahetuste tugevdamisele selliste seaduslike reisijate reisimise lihtsustamise kaudu nagu äriinimesed, turistid, üliõpilased ja noored, tagades samas jätkuvalt ELi kõrgetasemelise julgeoleku⁶⁹.

Viisainfosüsteemi laiendamine jätkus 2013. aastal, sellesse lisati kaheksa uut piirkonda⁷⁰.

6. EUROOPA-SUUNALISTE SEADUSLIKE RÄNDETEEDE EDENDAMINE

6.1. ELi uued seaduslikku rännet käsitlevad eeskirjad

2013. aastal peeti intensiivseid läbirääkimisi seaduslikku rännet puudutavate ELi õigusaktide üle. Kaasseadusandjad jõudsid uue hooajatöötajate direktiivi osas kokkuleppele novembris ja võtsid selle vastu 2014. aasta veebruaris⁷¹. Tegemist on esimese direktiiviga, milles käsitletakse peamiselt madala kvalifikatsiooniga sisserändajaid ja korduvrännet ehk sisserändajaid, kes tulevad ELi lühikeseks perioodiks ja lähevad oma lepingu lõppedes kolmandasse riiki tagasi. Kui see direktiiv 30. septembril 2016 riiklikesse õigusaktidesse üle võetakse, tuleb hooajatöölisi kohelda vastava liikmesriigi kodanikega võrdselt nii tööhõive kui ka töötingimuste osas ning liikmesriik peab kontrollima, et neil töötajail oleks kohane majutus. Suurem kontrollide arv vähendab ebaseadusliku tööhõive ja haavatavate rühmade ärakasutamise ohtu.

Intensiivsed läbirääkimised ettevõtjasisese üleviimise direktiivi ettepaneku⁷² üle päädisid poliitilise kokkuleppe sõlmimisega 2014. aasta alguses. Loodetakse, et uus direktiiv aitab luua majanduskasvu, tuues ühest küljest lisaväärtust ELi olemasolevatele vabakaubanduslepingutele ja aidates teisest küljest meelitada ELi uusi investeeeringuid. Direktiiv sisaldab ELi-sisese liikuvuse toimivat süsteemi – mis on eriti oluline kõnealuse kategooria spetsialistide jaoks – ning ettevõtjasiseselt üleviidavate töötajate nõuetekohaseid õigusi ja töötingimusi.

Nõukogu ja Euroopa Parlament arutasid põhjalikult komisjoni 2013. aasta märtsis esitatud ettepanekut⁷³ sõnastada ümber direktiiv kolmandate riikide kodanikest teadlaste, üliõpilaste, praktikantide, õpilaste, vabatahtlike ja *au-pairide* riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste ja õiguste kohta. Võrreldes olemasolevate eeskirjadega sisaldab ettepanek selgemaid vastuvõtutingimusi ja menetluslikke tagatise ning suuremat ühtsust ELi liikuvusprogrammidega ning selles antakse üliõpilastele rohkem võimalusi õpingute ajal tööd otsida. Samuti on ettepaneku eesmärk pakkuda paremat kaitset ja tegeleda mõningate õigustega, mis puudutavad kodanikega võrdset kohtlemist.

⁶⁹ COM(2014) 165 ja COM(2014) 164, 1.4.2014.

⁷⁰ Lääne-Aafrika, Kesk-Aafrika, Ida-Aafrika, Lõuna-Aafrika, Lõuna-Ameerika, Kesk-Aasia, Kagu-Aasia ja Palestiina okupeeritud alad.

⁷¹ Direktiiv 2014/36/EL, 26. veebruar 2014 (ELT L 94, 28.3.2014, lk 375–390).

⁷² KOM(2010) 378. Vt [EP Legislative Observatory : Inter-institutional reference 2010/0209\(COD\)](#).

⁷³ COM(2013) 151, 25.3.2013. Olemasolevad õigusaktid: direktiivid 2005/71/EÜ (teadlased) ja 2004/114/EÜ (üliõpilased).

6.2. Olemasolevate õigusaktide parem rakendamine

Komisjon koostas oma esimese aruande⁷⁴ ELi sinise kaardi direktiivi⁷⁵ rakendamise kohta liikmesriikides. Kõik osalevad liikmesriigid on nüüdseks direktiivi üle võtnud ja saavad väljastada kõrget kvalifikatsiooni omavatele kolmanda riigi kodanikele siniseid kaarte.

Esimeste 2013. aastal esitatud kättesaadavate statistiliste andmete⁷⁶ kohaselt väljastati 2012. aastal 3 664 sinist kaarti, neist 2 584 Saksamaal. 146 kaarti uuendati ja 1 võeti tagasi. Koos sinise kaardi omanikega võeti vastu 1 107 pereliiget ja uuendati 108 pereliikme elamisluba. Praegu kättesaadava teabe alusel ei ole veel võimalik teha lõplikke järeldusi selle skeemi edukuse kohta kolmandatest riikidest pärit kõrge kvalifikatsiooniga isikute ELi meelitamisel. Siiski on selge, et kõrge kvalifikatsiooniga töötajate suhtes kehtestatud riiklikud süsteemid ning samal ajal sinise kaardi kohta teabe ja teabevahetuse puudumine avaldavad mõnedes riikides negatiivset mõju siniste kaartide väljastamisele.

Komisjon jätkab direktiivi rakendamise hindamist liikmesriikides ja käivitab vajaduse korral rikkumismenetluse seoses võimalike mittevastavuse juhtumitega.

2011. aastal avaldatud perekonna taasühinemise õigust käsitleva rohelise raamatu⁷⁷ järeelmeetmena võttis komisjon vastu suunised⁷⁸. Kõnealuses teatises antakse liikmesriikidele suunised selle kohta, kuidas paremini direktiivi 2003/86/EÜ⁷⁹ kohaldada. Selle eesmärk on selgitada avalike konsultatsioonide ajal kindlaks tehtud küsimusi, tagada läbipaistev ja selge perekonna taasühinemise eeskirjadest arusaamine ELi tasandil ning aidata kaasa nende ühtsele kohaldamisele.

2013. aastal laiendati pikaajaliste elanike direktiivi⁸⁰ reguleerimisala ka rahvusvahelise kaitse saajaile. Samas ei olnud 10 liikmesriiki 2013. aasta lõpuks seda täielikult üle võtnud. Esitatud kaebuste põhjal otsustas komisjon mõnede liikmesriikide vastu meetmeid võtta, mis viis riiklike õigusaktide muutmiseni, et tagada nõuetekohane rakendamine. Tehti jõupingutusi selleks, et määrata kindlaks hoolikamat järelevalvet vajavad esmatahtsad valdkonnad, nagu pikaajaliste elanike võrdne kohtlemine ja ELi-sisese liikuvusega seotud õigused. Komisjon tagab jätkuvalt, et sisserändajate õigused oleksid kindlustatud ning et direktiivi sätetest ja mõttest peetaks täielikult kinni.

Detsembris hakati kohaldama kolmandatest riikidest pärit töötajate ühtse loa taotlemise uut ühtset menetlust ja ühiseid õiguseid⁸¹. 2013. aasta lõpuks olid ainult kaheksa riiki teatanud direktiivi täielikust ülevõtmisest. Ülejäänud liikmesriikide vastu algatati rikkumismenetlused. Täielikult ülevõetuna aitab see direktiiv takistada sotsiaalset dumpingut ja kolmandatest riikidest pärit töötajate ärakasutamist ELis. Sellega tagatakse, et direktiiviga hõlmatud töötajatel, sealhulgas riiklike töölubadega isikutel, oleks õigus kodanikega võrdsele kohtlemisele selliste oluliste aspektide osas nagu töötingimused, juurdepääs kaupadele ja teenustele ning juurdepääs sotsiaalkindlustusele.

⁷⁴ COM(2014) 287, 22.5.2014.

⁷⁵ Direktiiv 2009/50/EÜ (ELT L 155, 18.6.2009, lk 17). Iirimaa, Taani ja Ühendkuningriik direktiivi ei kohalda.

⁷⁶ 2012. aastal seoses 22 liikmesriigiga.

⁷⁷ KOM(2011) 735 lõplik.

⁷⁸ COM(2014) 210, 3.4.2014.

⁷⁹ ELT L 251, 3.10.2003, lk 12.

⁸⁰ Direktiiv 2003/109/EÜ, mida on muudetud direktiiviga 2011/51/EL (ELT L 16, 23.1.2004, lk 44, ELT L 132, 19.5.2011,)

⁸¹ Direktiiv 2011/98/EL (ELT L 343, 23.12.2011, lk 1). Iirimaa, Taani ja Ühendkuningriik direktiivi ei kohalda.

6.3. Seaduslik ränne kui majanduskasvu vahend

EL on juba mõnda aega seisnud silmitsi oluliste majanduskasvu puudumisest tingitud probleemidega, millele lisandub mõnedes piirkondades tööturul valitsevate probleemide süvenemine, vajalike oskuste puudumine ning vananeva rahvastiku mõju tootlikkusele ja konkurentsivõimele. Mitmed 2013. aasta algatused käsitlesid sisserändajate panust majanduskasvu ja tõestasid hästi juhitud rände⁸² ja kaubandusega seotud liikuvuse kasulikkust.

Tegevuskavas „Ettevõtlus 2020”,⁸³ kus määratakse kindlaks meetmed Euroopa ettevõtluspotentsiaali valla päästmiseks, tõkete kõrvaldamiseks ja ettevõtluskultuuri põhjalikuks ümberkujundamiseks, tõdeti, et sisserändajad moodustavad olulise Euroopa ettevõtluspotentsiaalid.

6.4. Paremad teadmised sisserändajate integratsiooni toetamiseks

Ülemaailmse majanduskriisi kontekstis mõjutavad kolmandate riikide kodanikke endiselt suured raskused tööturule juurdepääsul, viletsamad tulemused haridusteel või vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht. ELi sisserändajate integratsiooni näitajad viitavad sellele, et nende olukord halvenes 2013. aastal võrreldes ELi kodanikega. Näiteks oli 2013. aastal kolmanda riigi kodanike hulgas töötuid 22 %, aga ELi vastav määr oli 11 % (2012. aastal oli see määr 21,3 % võrreldes ELi kodanike 10,6 %ga). Neli liikmesriiki (Austria, Belgia, Taani ja Rootsi) said 2013. aasta Euroopa poolaasta⁸⁴ raames riigipõhised soovitusel kolmandate riikide kodanike integreerimiseks tööturule. Seoses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega näitavad 2012. aasta kohta kättesaadavad andmed,⁸⁵ et 44,3 % kolmandate riigi kodanikest oli vaesuse ja tõrjutuse ohus, kusjuures ELi kodanike puhul moodustas vastav näitaja 24,8 %.

Sisserändajate integratsiooni näitajate ELi katseprojekti lõpparuandes käsitleti olemasolevaid ELi näitajad kui integratsioonipoliitika kujundamist toetavat tõendibaasi, analüüsiti nende piiranguid ja tehti parandusettepanekuid. Seda projekti koordineeris komisjon ja see viidi ellu liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja teadlaskonna aktiivsel osalusel. Aruanne⁸⁶ ja näitajad koos hiljuti avaldatud sisserändajate integratsiooni Euroopa moodulitega⁸⁷ annavad jätkuvalt ainet korrapärasele teabevahetusele ELi integratsioonipoliitika arengu kohta, eelkõige integratsiooni riiklike kontaktpunktide kaudu.

Jätkuvalt osutatakse tähelepanu kohalikule ja piirkondlikule mõõtmele. 2013. aasta juunis käivitas komisjon Regioonide Komitee toetusel integratsiooni käsitleval Euroopa veebilehel⁸⁸ kohaliku ja piirkondliku tasandi integratsioonitavade interaktiivse kaardi, mis kujutab endast

⁸² Muu hulgas korraldas Euroopa Poliitikauuringute Keskus õpitoa teemal „Kutseoskuste mittevastavus ja puudused Euroopas: vajadus kasvava tööalase liikuvuse järele?” (28. veebruar 2013), Euroopa Poliitikauuringute Keskuse väljaanne „Social Benefits and Migration – A contested relationship and policy challenge in the EU” (Sotsiaalne kasu ja ränne – vaidlustatud suhe ja poliitilised väljakutsed ELis) – <http://www.ceps.eu/book/social-benefits-and-migration-contested-relationship-and-policy-challenge-eu>; kaks OECD-ELi ühisprojekti „Majandusliku rände sobitamine tööturu vajadustega”, mis lõpetatakse 2014. aasta juunis, ning kaks aastat kestev 2013. aastal käivitatud projekt „Euroopa tööalase rände poliitika läbivaatamine”.

⁸³ COM(2013) 795 final, 9.1.2013.

⁸⁴ Riigipõhised soovitusel 2013, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_en.htm

⁸⁵ Eurostat, sisetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika põhine uuring.

⁸⁶ Lõpparuanne avaldatakse augustis integratsiooni käsitleval Euroopa veebilehel: http://ec.europa.eu/ewsi/en/resources/detail.cfm?ID_ITEMS=37216.

⁸⁷ http://ec.europa.eu/ewsi/en/resources/detail.cfm?ID_ITEMS=40802.

⁸⁸ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/lra.cfm>.

edukate algatuste kohta teabe vahetamise vahendit. Osana jõupingutustest suurendada kohaliku ja piirkondliku tasandi osalejate kaasamist integratsioonipoliitika arendamisse, kutsuti nad ka ühisele Euroopa integratsioonifoorumile⁸⁹. Foorumi kahel iga-aastaselt kohtumisel käsitleti noorte sisserändajate integreerimise ja sisserändajate demokraatliku osalemisega seotud küsimusi⁹⁰.

7. SUHTED KOLMANDATE RIIKIDEGA

7.1. ÜRO kõrgetasemeline dialoog rahvusvahelise rände ja arengu teemal

Ränne on jätkuvalt 2013. aasta ülemaailmse tegevuskava esmatähtsate teemade hulgas. ÜRO Peaassamblee 3.–4. oktoobril 2013 korraldatud rahvusvahelise rände ja arengu teemalise teise kõrgetasemelise dialoogi raames juhiti taas tähelepanu ja tugevdati poliitilist pühendumust rahvusvahelise rände ja arengu teemale. Lõppdeklaratsioon näitab, et rahvusvaheline kogukond on võimeline sellisel teemal kokkuleppele jõudma, sealhulgas vajaduses lisada ränne 2015. aasta järgsesse arengukavasse, ning tunnistama selles valdkonnas viimastel aastatel tehtud edusamme. EL võttis aktiivselt osa läbirääkimistest deklaratsiooni teksti üle, kus kajastatakse paljusid ELi põhiprobleeme⁹¹.

7.2. Koostöö edendamine kolmandate riikidega

2013. aastal rakendas EL rände ja liikuvuse suhtes võetud üldist lähenemisviisi, mis kujutab endast ELi-välise rände ja varjupaigapoliitika üldist raamistikku, osaledes poliitilistes dialoogides ja operatiivkoostöös kolmandate riikide ja piirkondadega. Märkimisväärsed edusamme on tehtud nii poliitiliste suhete tugevdamisel kolmandate riikide ja piirkondadega, eelkõige Vahemere lõunapiirkonna ja idapartnerluse riikidega, kui ka institutsionaalsete ja seadusandlike reformide läbiviimisele kaasaaitamisel ja suutlikkuse suurendamisel partnerriikides. Selles kontekstis olid tähtsad sammud liikuvuspartnerluste loomine Aserbaidžaanis (detsember 2013), Maroko (juuni 2013) ja Tuneesiaga (märts 2014). Detsembris 2013 käivitati läbirääkimised Jordaaniaga liikuvuspartnerluse loomise üle.

Jätkati viisavabaduse teemalist dialoogi Venemaa,⁹² Ukraina, Moldova, Gruusia ja Kosovoga⁹³. Komisjon koostas igauhe kohta neist eduaruande⁹⁴. Gruusiale esitati veebruaris viisavabaduse tegevuskava ja komisjoni esimene eduaruanne avaldati 2013. aasta novembris⁹⁵. Türgiga alustati dialoogi viisavabaduse üle 16. detsembril 2013, paralleelselt tagasivõtulepingu allkirjastamisega. Moldova kohta leidis komisjon oma teatises, et see on

⁸⁹ Foorum on peamine kodanikuühiskonnaga integratsioonipoliitika üle konsulteerimise ELi platvorm.

⁹⁰ Kahe kohtumise aruanded on kättesaadavad integratsiooni käsitleval Euroopa veebilehel: <http://ec.europa.eu/ewsi/en/policy/legal.cfm>

⁹¹ ELi seisukoht kõrgetasemelise dialoogi eel on kirjas dokumendis „Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused rännet ja arengut ning arengu ja rände vahelise seose laiendamist käsitleva ÜRO 2013. aasta kõrgetasemelise dialoogi kohta” (nõukogu dokument 12415/13), põhisõnumeid toetatakse komisjoni teatises „Rändest tuleneva arengumõju maksimeerimine – ELi panus ÜRO kõrgetasemelisse dialoogi ning edasised sammud arengu ja rände vahelise seose laiendamiseks” (COM (2013) 292).

⁹² Venemaaga peetav dialoog viisavabaduse üle peatati seoses Krimmi kriisi ja Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2014 avaldusega.

⁹³ Kõnealune määratlus ei piira Kosovo staatust käsitlevaid seisukohti ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/99 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

⁹⁴ COM(2013) 923, 18.12.2013; COM(2013) 809, 15.11.2013; COM(2013) 807, 15.11.2013; COM(2013) 66, 8.2.2013.

⁹⁵ COM(2013) 808, 15.11.2013.

täitnud kõik tegevuskavas esitatud tingimused, ning tulenevalt komisjoni esildatud viisamääruse (määrus (EÜ) nr 539/2001) muutmise ettepaneku heakskiitmist jõustus 28. aprillil 2014 Moldova kandmine viisanõudest vabastatud riikide loetellu. Nende dialoogide kaudu liigub EL samm-sammult oma suurema eesmärgi poole, milleks on viisavaba reisimine vastavalt asjaoludele, tingimusel et paika on pandud hästi juhitud ja turvalise liikuvuse tingimused. Dialoogid aitavad kaasa ka rände- ja varjupaigapoliitika paremale juhtimisele asjaomastes partnerriikides, kuna tõstavad esile kriteeriumid, mis tuleb täita.

Indiale ja Nigeeriale on esitatud ettepanekud koostada rände ja liikuvuse ühised tegevuskavad ning liikuvuspartnerlusest paindlikum raamistik kahepoolseks koostööks, mis on mõeldud ELi naabruskonda mittekuuluvate prioriteetsete riikide jaoks.

Jätкус koostöö olemasolevate piirkondlike ja kahepoolsete dialoogide raames, eelkõige seoses ELi ja Aafrika rände-, liikuvus- ja tööhõivepartnerluse, Rabati protsessi ja ELi ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna dialoogiga (ELi-AKV dialoog) rände ja arengu teemal lõunasuunal, Praha protsessi ja idapartnerluse rände- ja varjupaigaküsimuste töörühma tegevusega idasuunal ja ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse rändeteemalise dialoogiga. Istanbulis 2013. aasta aprillis toimunud ministrite konverentsil Budapesti protsessi raames loodud rändepartnerlus Siiditee riikidega väärib eraldi esile tõstmist. Selle partnerluse loomine on Budapesti protsessi geograafilise ümbersuunamise tipphetk ja annab aluse sisulisele dialoogile ja koostööle Siiditee äärde jäävate riikidega, mis on minevikus üsna piiratud olnud. Samuti toob see esiplaanile olulisi elemente, nagu selge pühendumine inimõigustest kinnipidamisele rände juhtimisel.

2013. aasta oktoobris toimus esimene rände ja liikuvuse teemaline kõrgetasemeline dialoog Hiinaga. Kõrgetasemeline dialoog algatati selleks, et vahetada tegevuspõhimõtteid ja häid tavasid ning uurida liikuvuse lihtsustamise võimalusi, tugevdades samal ajal koostööd ebaseadusliku rände vastu võitlemisel. Arutati ka võimalust alustada läbirääkimisi tagasivõtu ja diplomaatilise passi kasutajatele viisavabaduse kehtestamise teemal.

Lähte- ja transiidiriikides tegutseb üha rohkem organiseeritud kuritegelikke jõuke, kes lihtsustavad ebaseaduslikku sisserännet ELi. Selle tegevuse peatamiseks on „ebaseaduslik sisseränne” määratletud organiseeritud ja tõsise rahvusvahelise kuritegevuse ELi poliitikatsükli 2014–2017⁹⁶ raames ühena ELi kuritegevusvastase võitluse prioriteetidest. Selgeks on saanud vajadus saada parem pilt olukorrast transiidiriikideks olevates naabermaades. Ebaseadusliku rändega tegelevate kontaktametnike võrgustike loomisel Liibüas ja Türgis on selles oluline roll.

7.3. Kliimamuutustega kohanemine ja ränne

16. aprillil 2013 avaldati ELi kliimamuutustega kohanemise strateegia⁹⁷ osana komisjoni talituste töödokument,⁹⁸ milles käsitletakse kliimamuutusi, keskkonnaolude halvenemist ja rännet. Selle dokumendi eesmärk on pakkuda kliimamuutuste, keskkonnaolude halvenemise ja rände vaheliste seoste mõistmist kontseptuaalsel tasandil. Selles antakse ülevaade ka vahenditest ja algatustest, mis on ELil kõnealuses valdkonnas juba olemas, et olla valmis tulevikuprobleemidega tegelemiseks, ning antakse suuniseid tulevaseks tegevuseks, eelkõige ELi rände ja arengu tegevuskava raames.

⁹⁶ Nõukogu järeldused, justiits- ja siseküsimuste nõukogu 6.–7.6.2013:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/137401.pdf.

⁹⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/137401.pdf.

⁹⁸ SWD (2013) 138, 16.4.2013

7.4. ELi 2013. aasta aruanne poliitikavaldkondade arengusidususe kohta

Ränne jääb üheks viiest esmatähtsast teemast, mille nõukogu määras ELi tegevuskava jaoks kindlaks seoses poliitikavaldkondade arengusidususega. ELi poliitikavaldkondade arengusidusust käsitlev 2013. aasta aruanne⁹⁹ annab ülevaate peamistest ELi ja liikmesriikide võetud meetmetest, et maksimeerida märkimisväärset kasu arengule, mida seaduslik ränne Euroopasse võib päritoluriikide jaoks toota, sealhulgas sellistes valdkondades nagu rahaülekanded, ajude äravool ja diasporaa. Aruandes märgiti, et tagada tuleks arenguga seotud probleemide arvesse võtmine tööjõurände ja liikuvuse poliitikas nii ELi kui liikmesriikide tasandil.

7.5. Aruanne üldise lähenemise kohta rände ja liikuvusele

2014. aasta veebruaris tutvustas komisjon oma esimest iga kahe aasta tagant esitatavat aruannet rände ja liikuvuse suhtes võetud üldise lähenemisviisi rakendamise kohta aastatel 2012–2013¹⁰⁰. Aruandes antakse ülevaade peamistest saavutustest ja varasemast rakendamisest omandatud õppetundidest ning vaadeldakse mõningaid lahendusi nii poliitika tasandil kui ka rakendustingimuste poolelt. Aruandes jõutakse järeldusele, et ühine lähenemisviis rände ja liikuvusele on jätkuvalt tõhus raamistik kolmandate riikide ja piirkondadega poliitilise dialoogi ja operatiivkoostöö algatamiseks. Aruandele järgnesid nõukogu järeldused, mis võeti vastu 14. aprillil 2014.

8. UUS VARJUPAIGA-, RÄNDE- JA INTEGRATSIOONIFOND

Komisjon võttis järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) jaoks siseasjade valdkonnas 15. novembril 2011 vastu ettepanekute paketi¹⁰¹. See pakett sisaldas nelja seadusandlikku ettepanekut, mis ühiselt näevad ette Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ning Sisejulgeolekufondi loomise.

Läbirääkimised Euroopa Parlamendi ja nõukoguga algasid 2012. aastal ja need viidi edukalt lõpule 2013. aastal. Tulemus kujutab endast head, kõigi osapoolte probleeme arvesse võtvat kompromissi, mis peegeldab selle poliitikavaldkonna tundlikkust.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond on laiaulatuslikum kui kolm eelmist fondi, mis talle eelnesid – Euroopa Pagulasfond, Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond ja Euroopa Tagasipöördumisfond –, ning selle eesmärk on toetada ELi-suunaliste rändevoogude tõhusat ja integreeritud juhtimist, võttes samal ajal arvesse solidaarsuse ja vastutuse jagamise põhimõtteid. Pääaeu 90 % selle koguvahenditest (3 317 miljonit eurot) suunatakse riiklikesse programmidesse, hõlmates kogu perioodi 2014–2020.

2013. aasta teises pooles toimusid komisjoni ja iga liikmesriigi vahel poliitilised dialoogid, et kooskõlastada riiklikul tasandil kasutatavaid vahendeid paremini ELi poliitiliste eesmärkide ja prioriteetidega. Liikmesriigid koostavad praegu oma mitmeaastaseid riiklikke kavasis, mille nad esitavad ametlikult pärast Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi toimima hakkamist.

Uute fondidega kaasnes veel üks uuendus: võimalus toetada välismõõdet omavaid meetmeid, erilise rõhuga tagasivõtulepingutel, liikuvuspartnerlustel ja piirkondlikel kaitseprogrammidel. Fondi raames nähakse ette ka hädaolukordadele reageerimise mehhanism, mis võimaldab reageerida kiiresti rändesurvele liikmesriikides ja kolmandates riikides.

⁹⁹ SWD (2013) 456, 31.10.2013

¹⁰⁰ COM(2014) 96, 21.2.2014.

¹⁰¹ KOM(2011) 751 lõplik, 15.11.2011.

Fond tugevdab ja arendab jätkuvalt Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, tagades ELi *acquis*’ tõhusa ja ühtse kohaldamise, ning edendab liikmesriikide solidaarsust. See ergutab välja töötama ka ennetavaid integratsioonistrateegiaid, sealhulgas lahkumiseelse etapi meetmeid, ning edendab kohalikku lähenemisviisi integratsioonile, osutades erilist tähelepanu rahvusvahelise kaitse saanud isikute ning haavatavatest rühmadest pärit rändajate vajadustele. Fondist toetatakse ka õiglast ja tõhusat tagasisaatmise juhtimist, rõhuasetusega vabatahtlikule (toetatavale) tagasipöördumisele.

Neid Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist rahastatud meetmeid täiendatakse Sisejulgeolekufondi vahenditega (eelkõige seoses piiride ja viisadega), mille kaudu toetatakse ELi välispiiride haldamist ja valvamist ning ELi viisapoliitika väljaarendamist, lihtsustades nii seaduslike reisijate liikuvust ja takistades ELi piiride ebaseaduslikku ületamist.

9. VÖRGUSTIKUD NING VARJUPAIGA- JA RÄNDOPOLIITIKA KOHTA TEABE JAGAMINE

9.1. Euroopa rändevörgustik

Euroopa rändevörgustik¹⁰² suurendas oma rolli, pakkudes tõendipõhist nõu seoses poliitikakujundamisega ja andes ajakohastatud, objektiivset, usaldusväärset ja võrreldavat teavet rände- ja varjupaigaküsimuste kohta. 2013. aastal sisaldas võrgustiku peamine väljund uuringuid järgmistel teemadel: rahvusvaheliste üliõpilaste sisseränne ELi, rahvusvahelise kaitse puhul isikusamasuse tuvastamine, ELi-sisene liikuvus ning kolmandate riikide kõrge kvalifikatsiooniga kodanike Euroopasse meelitamine¹⁰³. Euroopa rändevörgustiku iga-aastane konverents toimus Vilniuses ja selle teema oli majanduskasv, tööjõupuudus ja ränne¹⁰⁴.

9.2. Põhisõnumite edastamine sisserände ja varjupaiga teemal

Tõhus rändeküsimusi käsitlev teabevahetusstrateegia on ülimalt oluline sihtrühmadeni jõudmisel ja aitab nii ELi kui ELi-välistel kodanikel mõista sisserändega seotud probleeme ja kasu. Komisjon on koostanud suure hulga rändega seotud materjale. 2013. aastal korraldas ta ka võistluse „Ränne Euroopas”, mille raames esitasid üle 750 kooli kõigist 28 liikmesriigist audiovisuaalseid töid sisserändajate panuse kohta ELi ühiskonda¹⁰⁵. Aset leidsid erilinastused, kus näidati filme, mille keskseks teemaks oli inimkaubandus¹⁰⁶. Käivitati ELi rändeportaali hispaania-, araabia- ja portugali keelsed versioonid. Portaalil antakse kasutajasõbralikku teavet ELi ja riikide sisserändepoliitika ja õigusaktide kohta ning see on mõeldud ka kolmandate riikide kodanikele, kes soovivad ELi rännata¹⁰⁷.

10. JÄRELDUSED JA EDASISED SAMMUD

Teatavates rändega seotud valdkondades on saavutatud suuri edusamme, kuid 2013. aasta suundumused näitavad selgelt, kui oluline on, et EL ja tema liikmesriigid jätkaksid ja laiendaksid oma tegevust seoses sisserände, varjupaiga ja piirihaldusega. EL peab võtma otsustavaid meetmeid selle ennetamiseks, et sisserändajad kaotavad oma elu katsel Euroopa rannikule jõuda, ning asuma võitlusse organiseeritud kuritegevusega, mis õitseb inimeste

¹⁰² Loodud nõukogu otsusega 2008/381/EÜ.

¹⁰³ Euroopa rändevörgustiku väljundid on kättesaadavad järgmisel veebilehel: www.ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network.

¹⁰⁴ <http://emn2013.lt/>.

¹⁰⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-945_en.htm.

¹⁰⁶ „Sestre”, Vladimir Paskljević, ELi avatud uste päeval 2013; „Not my Life”, Robert Bilheimer, ELi inimkaubanduse vastu võitlemise päeval.

¹⁰⁷ <http://ec.europa.eu/immigration>.

ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse tõttu. EL peab tagama, et Euroopa piirid oleksid turvalised ja kindlad, kohaste seaduslike sisenemiskanalitega.

Tuleb teha jõupingutusi, et võidelda sisserändajatele osaks langeva vägivalla ja diskrimineerimisega, aktiivselt edendada nende integreerimist meie ühiskonda, võidelda rassismi ja ksenofoobiaga, teguritega, mis mõjutavad sotsiaalset ühtekuuluvust ja võivad heidutada sisserändajaid, sealhulgas kõrgelt kvalifitseeritud inimesi, kes valivad sihtkohaks Euroopa.

Komisjon toetab ja edendab jätkuvalt hästi juhitud rännet ning avaldab heameelt Euroopa Parlamendis ja nõukogus käesoleva aruande põhjal tekkiva arutelu üle.